

KOMUNIKATY RADY JĘZYKA POLSKIEGO PRZY PREZYDIUM POLSKIEJ AKADEMII NAUK

NR 1 (2)

1998

Adres do korespondencji: Ośrodek Badań Prasoznawczych UJ, ul. Wiślna 2, PL31-007 Kraków
Tel. (48-12) 4220644; faks (48-12) 4226306; e-mail: uwpisarc@cyf-kr.edu.pl

Nie z imiesłowami przymiotnikowymi (w zasadzie) zawsze razem

Rada Języka Polskiego na swym plenarnym posiedzeniu w Warszawie w dniu 9 grudnia 1997 roku rozpatrywała wniosek przygotowany przez prof. dra hab. Edwarda Polańskiego w sprawie *zmian w pisowni łącznej i rozłącznej*.

Po dłuższej dyskusji, z uwzględnionych we wniosku prof. Polańskiego 11 propozycji zmian Rada zaakceptowała tylko jedną, dotyczącą łącznej pisowni partykuły przeczącej *nie z imiesłowami odmiennymi*. Poza tą jedną propozycją Rada opowiedziała się przeciw wprowadzaniu jakichkolwiek doraźnych zmian zarówno poszczególnych zasad ortograficznych, jak i pisowni poszczególnych wyrazów przynajmniej przed końcem 2000 roku. Uchwała ta nie oznacza rezygnacji z prawa rozstrzygnięcia (na podstawie obowiązujących przepisów) wątpliwości ortograficznych oraz ustalania pisowni nowych wyrazów i wyrażeń.

Opowiadając się za przyjęciem zasady pisowni łącznej *nie z imiesłowami odmiennymi*, Rada uznała argumentację przedstawioną przez prof. E. Polańskiego, który w swoim wniosku podkreślał nadmierne skomplikowanie obowiązującej dotychczas reguły, o czym, jak pisał: „[...] świadczą listy z urzędów państwowych i terenowych oraz telefonny w sprawie rozstrzygnięć pisowni — na przykład: czy pisać *mianuję na czas nieokreślony*, czy też *na czas nie określony* [...]. Tego typu wątpliwości, których źródłem jest zbyt skomplikowana reguła ortograficzna, przyczyniają się do powstania wielu błędów ortograficznych, których by było znacznie mniej, gdyby zasady nieco uprościć i uściślić”.

Prof. E. Polański argumentował, że już w roku 1961 „Komisja Kultury Języka Polskiej Akademii Nauk podjęła decyzję [...] o wprowadzeniu pisowni łącznej partykuły *nie z imiesłowami przymiotnikowymi* bez względu na to, czy pełnią one funkcję przymiotnikową, czy czasownikową. Postanowienia Komisji zostały uwzględnione w wydrukowanej *Pisowni polskiej* (wydanie XIII, Wrocław 1963). Jednak w wyniku decyzji administracyjnej książka ta nie została dopuszczona do sprzedaży, choć zmiany w zasadach polskiej ortografii, jakie wprowadziła wówczas Komisja Kultury Języka, wsparli swym autorytetem m.in. Witold Doro-

III POSIEDZENIE RADY JĘZYKA POLSKIEGO

Na swym III plenarnym posiedzeniu, które się odbyło 9 grudnia 1997 r., Rada przyjęła do wiadomości informację o II Forum Kultury Słowa (zob. s. 3), wystąpiła sprawozdań: prof. J. Doroszewskiego z działalności Zespołu ds. Języka Nauk Przyrodniczych; P. Wojciechowskiego z przygotowań organizacyjnych do *Konkursu polszczyzny pięknej, bogatej i skutecznej*; W. Pisarka z prac nad *Orędziem o stanie polszczyzny (słowo orędzie w nazwie tego przedsięwzięcia nadal budzi sprzeciw części Rady)*; zapoznała się z pismami RJP do Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej z podziękowaniami za pomoc w organizacji II Forum Kultury Słowa, zaakceptowała — po dyskusji — opinie przewodniczącego Rady w sprawie proponowanych imion (*Poziomka, Tupak, Andrea, Joshua*), pisowni niektórych wyrażeń (*słabo słyszający, słabo widzący, osoba niespokrewniona*) i użycia niektórych wyrazów (m.in. *nabór* w znaczeniu ‘zapisy, rekrutacja’), zatwierdziła — po dyskusji — projekty pism Rady do Senatu RP (w sprawie opieki nad nauczaniem języka polskiego za granicą), do Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (w sprawie zajęć z kultury języka na studiach prawniczych), przyjęła tekst *Stano-*

dokończenie na str. 2

dokończenie na str. 2

wiska RJP w sprawie „edukacji polonistycznej” w „Podstawach programowych obowiązkowych przedmiotów ogólnokształcących” (zob. s. 2–5), zatwierdziła zasady polskiej transkrypcji tekstu nowogreckiego (ukaza się w następnym wydaniu Komunikatów RJP) i przedyskutowała projekt zmian w pisowni łącznej i rozdzielnej, przygotowany przez prof. Edwarda Polańskiego, w tym także zmian w pisowni *nie* z imiesłowami odmiennymi (przymiotnikowymi). Po dłuższej dyskusji podjęta została niemal jednogłośnie (bo z jednym głosem wstrzymującym się) następująca uchwała: „Nie wykluczając zasadniczych zmian w polskiej ortografii w odleglejszej przyszłości, Rada Języka Polskiego podejmuje decyzję pozytywną co do łącznej pisowni partykuły *nie* z imiesłowami odmiennymi z dopuszczalnością wszakże świadomej pisowni rozdzielnej.” (Omówienie zob. s. 1–2). Ujęty w porządku dziennym referat prof. A. Furdala o perspektywach języka polskiego we wspólnej Europie i dyskusję nad wnioskiem o ustanowienie nagród RJP przeniesiono z braku czasu na IV posiedzenie Rady, planowane na połowę maja 1998 r.

szewski, Zenon Klemensiewicz (przewodniczący Komisji), Stanisław Jodłowski, Jan Safarewicz, Stanisław Urbańczyk, a w obradach uczestniczyli również przedstawiciele Ministerstwa Oświaty: Jan Tokarski i Michał Jaworski”.

Przypomnijmy, że według dotychczas obowiązującej zasady *nie* z imiesłowami przymiotnikowymi — czynnymi i biernymi — piszemy rozłącznie, jeżeli są użyte w znaczeniu czasownikowym, np. *nie krępujący* (= ‘taki, co nie uwiera, nie krępuje w danej chwili’), *nie pijący* (= ‘taki, co nie pije niczego w danej chwili’), *nie wierzący* (= ‘taki, co nie daje czemuś lub komuś wiary w danej chwili’), *nie naruszony* (= ‘taki, którego dotychczas ktoś nie naruszył, nie uszkodził’) oraz łącznie, jeżeli są użyte w znaczeniu przymiotnikowym, np. *niekrępujący* (= ‘swobodny’), *niepijący* (= ‘abstynent’), *niewierzący* (= ‘ateista’), *nienaruszony* (= ‘nieknięty’).

Według uchwały Rady Języka Polskiego z dn. 9 grudnia 1997 r. partykułę *nie* z imiesłowami przymiotnikowymi — czynnymi i biernymi — piszemy zawsze łącznie, bez względu na znaczenie, tzn. z imiesłowem użytym tak w znaczeniu przymiotnikowym, jak i w znaczeniu czasownikowym, a więc zawsze: *niepijący, niepalący, niewierzący, nienaruszony, nieoceniony, nieznanany* itp. Wyjątkowo rozłącznie, podobnie jak z przymiotnikami — należy pisać partykułę *nie* w wyraźnych przeciwstawieniach, jak np.: *nie pijący, ale jedzący; nie naruszony, ale całkowicie zniszczony*, oraz w strukturach przeczących takich, jak np. *ani nie kochający, ani nie kochany*. W takich wypadkach również z przymiotnikami partykułę *nie* pisze się rozłącznie; np. *nie czerwony, ale zielony* oraz *ani nie zielony, ani nie czerwony*.

W dyskusji podnoszono, że ujednoczenie pisowni partykuły *nie* z imiesłowami w pewnym stopniu zuboża polską ortografię, bo pozbawia ją dotychczasowej możliwości zaznaczenia różnicy między imiesłowami użytymi w funkcji przymiotników, jak np. *nieprzebrane bogactwo, Rada Nieustająca, nieznanany sprawca*, a imiesłowami użytymi w znaczeniu czasownikowym, jak np. *jeszcze nie przebrana fasola, nie ustający od rana deszcz, nie znany mi osobiście człowiek*. Zgodnie z grudniową uchwałą RJP należy zawsze partykułę *nie* z tymi imiesłowami pisać łącznie, tzn. *nieprzebrane bogactwo, nieprzebrana fasola, Rada Nieustająca, nieustający deszcz, nieznanany sprawca i nieznanany mi człowiek*. Jeśli jednak autorowi szczególnie zależy na podkreśleniu czynnościowego („czasownikowego”) znaczenia zaprzeczanego imiesłowu, może partykułę *nie* napisać rozłącznie.

Grunt pod tę „nową” zasadę pisowni *nie* z imiesłowami przymiotnikowymi przygotowało ostatnie wydanie *Nowego słownika ortograficznego PWN*, w którym na stronie LXI czytamy: „Rozróżnienie subtelnych różnic w pełnieniu przez imiesłowy przymiotnikowe funkcji czasownikowej lub przymiotnikowej bywa trudne dla przeciętnego użytkownika języka polskiego. Dlatego też w razie wątpliwości zaleca się pisownię łączną”.

Uchwała Rady w sprawie łącznej pisowni partykuły *nie* z imiesłowami skierowana została z prośbą o aprobatę do Ministerstwa Edukacji Narodowej. W jego imieniu pismem z dn. 24 lutego br. odpowiedział prof. dr hab. Mirosław Handke jako Minister Edukacji Narodowej: *Zapoznałem się z [...] informacją w sprawie zmiany pisowni łącznej i rozłącznej. Wyrażam poparcie dla stanowiska Rady Języka Polskiego, która z przedstawionych jej propozycji zaakceptowała jedną, dotyczącą łącznej pisowni partykuły przeczącej nie z imiesłowami odmiennymi.*

RADA JEZYKA POLSKIEGO PRZY PREZYDIUM POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Stanowisko Rady
Języka Polskiego

w sprawie „edukacji polonistycznej”
w *Podstawach programowych
obowiązkowych
przedmiotów ogólnokształcących,*
wprowadzonych zarządzeniem
Ministra Edukacji Narodowej
z 15 V 1997 r.

(ze szczególnym uwzględnieniem
kształcenia językowego)

1. Podstawa programowa każdego przedmiotu szkolnego powinna zawierać treści nauczania,

ciąg dalszy na str. 3